

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psych-2023-4.10>

Анастасія КУЗЬМЕНКО

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук,
Дніпровський державний медичний університет
anastasiakuzmenko90@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1189-1438

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ НА I, II ТА III РІВНЯХ ОСВІТИ

Анотація. У статті висвітлено сучасні методи формування та розвитку культури академічної доброчесності на I, II та III рівнях освіти в українських ЗВО. **Мета** – схарактеризувати шляхи формування та розвитку академічної доброчесності на I, II та III рівнях освіти. **Методологія.** Робота спирається на загальнонаукові методи, серед яких індукція та дедукція, аналіз і синтез, абстрагування й конкретизація. У процесі дослідження застосовано методи аналізу: теоретичний, описовий, обробка та інтерпретація. Допоміжними є прийоми спостереження, класифікації та систематизації. **Наукова новизна** полягає в тому, що подано аналіз різноманітних проявів порушень наукової етики, причини їх виникнення, засоби та методи протидії, представлено шляхи формування академічної доброчесності на I, II та III рівнях освіти; схарактеризовано культуру академічної доброчесності; досліджено способи боротьби з проявами недоброчесності та формування академічної доброчесності в наукових дослідженнях і публікаційній діяльності в роботах аспірантів. **Висновки.** На I рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається шляхом організації різних заходів щодо створення неприйняття корупційних явищ: зустрічі, флешмоби, мотивувальні вечори; через прищеплення нульової терпимості до корупційних проявів на кураторських годинах: роз'яснення основних положень академічної чесності, проведення анонімних онлайн-анкетувань про практику неофіційних винагород, проведення зустрічей, круглих столів, лекцій за участю фахівців департаменту з протидії корупції. На II рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається шляхом перевірки наукових праць за системами виявлення плагіату, через затвердження Кодексу честі (Кодекс етики, Кодекс академічної доброчесності); ознайомлення з наказами й розпорядженнями такого змісту: про порядок перевірки атестаційних робіт на плагіат; про протидію академічному плагіату; про атестаційну роботу здобувачів тощо. На III рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається на курсах з удосконалення якості написання наукових робіт.

Ключові слова: шляхи формування академічної доброчесності, культура академічної доброчесності, формування доброчесності в наукових дослідженнях і публікаційній діяльності, доброчесність аспірантів.

Anastasiia KUZMENKO

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Language Training and Humanities,
Dnipro State Medical University
anastasiakuzmenko90@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1189-1438

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CULTURE OF ACADEMIC INTEGRITY AT I, II AND III LEVELS OF EDUCATION

Abstract. The article highlights modern methods of formation and development of a culture of academic integrity at I, II and III levels of education in Ukrainian higher education institutions. The **purpose** is to characterize the ways of formation and development of academic integrity at the I, II and III levels of education. **Methodology.** The research is based on general scientific methods of induction and deduction, analysis and synthesis, abstraction and concretization, involves the complex application of such methods of analysis as theoretical, descriptive, processing and interpretation. As auxiliary research methods, the article used techniques of observation, classification and systematization. **Scientific novelty.** The article provides an analysis of various manifestations of violations of scientific ethics, the causes of their occurrence, means and methods of counteraction, presents the ways of forming academic integrity at the I, II and III levels of education; the culture of academic integrity is characterized; the ways of fighting against manifestations of dishonesty and the formation of academic integrity in scientific research and publishing activities in the works of graduate students

have been investigated. **Conclusions.** The formation of academic integrity takes place through the organization of various activities aimed at forming the rejection of corruption phenomena: meetings, flash mobs, motivational evenings; by inculcating zero tolerance for corruption in curatorial hours: clarifying the main provisions of academic honesty, conducting anonymous online surveys about the practice of unofficial rewards, holding meetings, round tables, lectures with the participation of specialists from the anti-corruption department at the 1st level of education. The formation of academic integrity takes place through the verification of scientific works according to plagiarism detection systems, through the approval of the Code of Honor (Code of Ethics, Code of Academic Integrity); familiarization with Orders and orders of the following content: on the procedure for checking attestation works for plagiarism; provisions on combating academic plagiarism; provisions on attestation work of applicants, etc. at the II level of education. The formation of academic integrity takes place in courses on improving the quality of writing scientific papers at the III level of education.

Key words: ways of formation of academic integrity, culture of academic integrity, formation of integrity in scientific research and publishing activities, integrity of graduate students.

Постановка проблеми. У світовій освітній та науковій спільноті «академічну доброчесність» розуміють як сукупність фундаментальних цінностей, на яких базується освітня й науково-дослідницька діяльність. До основоположних для науки й освіти цінностей входять чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, скромність, доповнені сміливістю. Саме створення в академічному співтоваристві середовища, що спирається на ці цінності, є основою, тим фундаментом, на якому тільки й може зміцнюватися сумлінність і доброчесність, засновані на морально-етичних принципах, що визначають розвиток громадянської культури суспільства.

Головним складником доброчесності є чесність – одна з людських чеснот, яка вміщує правдивість, принциповість, моральність, сумління, що сприяють адекватній професійній та людській взаємодії суб'єктів інтеракції [1]. В академічному середовищі чесність виключає брехню, пристосуванство, фабрикації, фальсифікації, плагіат та будь-які форми аморальної поведінки. До того ж чесність є основою атмосфери довіри – відкритих і доброзичливих стосунків у сферах освіти та науки. В. Сацик [6] убачає справедливість як панівний складник академічної доброчесності. Саме справедливість науковець визнає найважливішою умовою здорового академічного середовища, яка об'єктивно визначає баланс прав і обов'язків, праці та винагороди, визнання заслуг і адекватне реагування на нечесність. Справедливість також передбачає відстоювання кожним співробітником принципів академічної сумлінності, тоді як адміністрація має забезпечувати чіткі правила, неупередженість і рівне ставлення до всіх членів спільноти. Повага як визнання достоїнств особистості відіграє величезну роль в академічній спільноті. Адже без поваги

і терпимості до чужої думки, знань, неординарних ідей і суперечливих поглядів неможливо створити в академічному середовищі здорового творчу атмосферу. На думку R. Fendler і J. Godbey [10], відповідальність в академічному середовищі виникає з обов'язку дотримуватися узгоджених стандартів і цінностей сумлінної освітньої та наукової діяльності, протистояти неправомірним діям і аморальним вчинкам. При цьому в академічному середовищі сумлінність забезпечується поєднанням особистої та колективної відповідальності. І саме спільна відповідальність є гарантом забезпечення здорового академічного середовища та високого авторитету колективу.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Роботи І. Серебрянської [7], К. Бровко, А. Дурдас, Д. Сопова [1] присвячені лінгвоконцептуальному базису академічної доброчесності, наукові доробки в галузі становлення на впровадження академічної доброчесності в Україні мають А. Артюхова, Т. Фінікова [9] з погляду її значущості в ЗВО, Ю. Гаруст та Б. Павленко розглядали її як складник інтелектуальної власності [2], М. Затхей та Ю. Малагулко виокремлювали проблеми та недосконалості в процесі формування культури академічної доброчесності [4], Я. Тицька висвітлювала специфіку якості освіти України [8].

Мета статті – схарактеризувати шляхів формування та розвитку академічної доброчесності на I, II та III рівнях освіти. Це передбачає виконання таких завдань: виявити основні прояви академічної нечесності на кожному з рівнів освіти, дослідити шляхи боротьби з ними, з'ясувати методи формування культури академічної доброчесності в здобувачів освіти; здійснити компаративний аналіз формування культури академічної доброчесності на I, II та III рівнях освіти.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність молодих науковців охоплює всі правові норми та морально-етичні принципи, які застосовують в академічному середовищі і яких слід дотримуватися в навчанні, викладанні та дослідженнях. Ігнорування, заперечення та порушення цих норм позначається терміном «правовий нігілізм». Найпоширеніші порушення академічної доброчесності серед бакалаврів: списування, привласнення чужих видів робіт, видавання їх за свої; використання студентами непередбачених посібників та/або технічних засобів під час проведення контрольних заходів; проходження процедури оцінювання результатів навчання замість інших осіб. Шляхами формування академічної доброчесності серед бакалаврів є такі: протягом року проводити різні заходи щодо формування неприйняття корупційних явищ, зустрічі, флешмоби, мотивувальні вечори.

Одним із напрямів у вихованні студентів-бакалаврів є прищеплення нульової терпимості до корупційних проявів. У низці ЗВО на кураторських годинах роз'яснюють основні положення академічної чесності, проводять анонімне онлайн-анкетування щодо практики неофіційних винагород у ЗВО, організують зустрічі, круглі столи, лекції за участю фахівців департаменту з протидії корупції.

Ефективним також є метод візуалізації протидії академічній нечесності. Так практикують створення у ЗВО відеороликів зі зверненням викладачів, магістрантів, студентів щодо викоринення корупційних явищ під час складання екзаменаційної сесії, тестових робіт тощо. Проведення таких заходів має на меті прищепити студентам нульову терпимість до корупційних проявів, виховати в них неприйняття та вміння протистояти соціальному злу, сформуванню нетерпимості до фактів корупційних дій [5].

Формування академічної доброчесності в магістрантів передбачає тісний взаємозв'язок між дотриманням правових норм та моралі. Основними принципами формування культури академічної доброчесності тут є інформування магістрів про такі правила:

– законність. Авторське право та права інтелектуальної власності охороняються законом. Це означає, що порушенням є просто взяти чужий опублікований матеріал без посилання

на нього. Порушенням також є видавати чужі джерела за власні [12];

– доброчесність. Не всі моральні норми підпадають під дію закону. Якщо розумний, досвідчений науковець почув ідею, побачив незапатентовану розробку або прочитав роботу колеги і якнайшвидше використав її у власному дослідженні, притягнути його до юридичної відповідальності майже неможливо. Це питання совісті, людяності та моралі;

– повагу. Шанобливі стосунки та неприпустимість знецінення чужої праці є основою будь-яких відносин. Застосування цього принципу сприяє побудові партнерства та співпраці, обміну досвідом, не виходячи за межі доброчесності;

– справедливість. Несанкціоновані запозичення є поширеним явищем. Ідеться про невідворотність покарання для будь-якого порушника, чи то молодий студент, чи досвідчений професор.

До правил також належать сміливість (наприклад, повідомляти про порушення чи не боятися реалізовувати власні ідеї) та чесність (дотримуватися норм моралі та не підлаштовуватися під формат «усі так роблять»).

Магістри повинні знати з метою неприпустимості проявів академічного проступку у своїх наукових дослідженнях, що найгрубішим та основним порушенням наукової сумлінності є плагіат – привласнення авторства на чужий твір або публікація від свого імені чужого твору чи його фрагмента без зазначення джерела запозичення задля доведення до інших осіб неправдивих відомостей про себе як про дійсного автора. Плагіатом є й використання результатів праці, створеної в співавторстві з іншими особами, без зазначення їхніх імен. Формування культури академічної доброчесності на магістерському рівні освіти досягається через ознайомлення з інструментами контролю [13]. Першим і найважливішим інструментом контролю є перевірка навчальних робіт за допомогою систем захисту від плагіату. Редакції кваліфікаційних комісій та викладачі університетів мають у своєму арсеналі кілька надійних варіантів з потужними алгоритмами. Наприклад, студентські роботи перевіряють системою Antiplagiat VUZ.

На третьому освітньо-науковому рівні майбутнім докторам філософії ЗВО пропонують опанувати курси «Організація наукової

діяльності», «Академічне письмо». Тобто аспіранта привчають виключно до якісного написання наукових робіт замість чесної поведінки під час проведення наукового дослідження, взаємодії суб'єктів освітньо-наукового процесу, етичного становлення себе як сумлінного професіонала освітньо-наукової діяльності. Тож цілком погоджуємося з О. Семеновою, яка зазначала, що поняття «академічна доброчесність» почали ототожнювати виключно з наявністю / відсутністю плагіату в наукових доробках і публікаційній діяльності, а це суттєво обмежує уявлення як про академічну сумлінність [11].

З огляду на це, М. Згуровський передбачав неминучість української псевдоосвіти та псевдонауковості й прогнозував довільні модерації їх розвитку [3].

Відповідно до цього є нагальна потреба в посиленні формування культури академічної доброчесності в ЗВО України, наданні чітких інструкцій здобувачам вищої освіти, заохоченні до участі в дискусіях щодо розвитку ідей академічної доброчесності, усвідомленні політики академічної доброчесності на кожному освітньо-науковому рівні щодо кожної спеціальності, дисципліни і навіть роботи.

Висновки. Важливість статті полягає в дослідженні шляхів формування академіч-

ної доброчесності на I, II та III рівнях освіти. Визначено, що на кожному рівні освіти організовано способи, а саме: на I рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається шляхом організації різних заходів щодо формування неприйняття корупційних явищ: зустрічі, флешмоби, мотивувальні вечори; через прищеплення нульової терпимості до корупційних проявів на кураторських годинах: роз'яснення основних положень академічної чесності, проведення анонімних онлайн-анкетувань про практику неофіційних винагород, проведення зустрічей, круглих столів, лекцій за участю фахівців департаменту з протидії корупції. На II рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається шляхом перевірки наукових праць за системами виявлення плагіату, через затвердження Кодексу честі (Кодекс етики, Кодекс академічної доброчесності); ознайомлення з наказами і розпорядженнями такого змісту: про порядок перевірки атестаційних робіт на плагіат; про протидію академічному плагіату; про атестаційну роботу здобувачів тощо. На III рівні освіти формування академічної доброчесності відбувається на курсах з удосконалення якості написання наукових робіт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бровко К., Дурдас А., Сопова Д. Е-Середовище як складова корпоративної культури в університетах Французької Республіки. Молодь і ринок. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/340687446_126962-271136-1-SM
2. Гаруст Ю., Павленко Б. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. *Правові горизонти*. 2017. С. 88–95.
3. Гужва О. О. Довідник з академічної доброчесності для школярів. 2016. URL: <http://tmklib14.blogspot.com/2017/05/Avtorske-pravo-PlagiatAkademichna-dobrochesnist.htm>
4. Згуровський М. Дипломована псевдоосвіта, або Суперечності перехідного періоду у сфері вищої освіти України. *Дзеркало тижня*. 2006. URL: http://gazeta.dp.ua/EDUCATION/diplomovana_psevdoosvita_abo_superechnosti_perehidnogo_periodu_u_sferi_vischoyi_osviti_ukrayini.html
5. Малогулко Ю. В., Затхей М. В. Проблеми академічної доброчесності в вищих навчальних закладах. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvt/all-hcvt-2018/paper/view/3857>
6. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Університеті митної справи та фінансів. URL: <http://umfs.dp.ua/index.php/about/>
7. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? 2017. URL: <http://educationua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiyachidievijinstrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>
8. Серебрянська І. М. Мовна експлікація концепту «Академічна доброчесність» в українському освітньому дискурсі. URL: www.researchgate.net/profile/Irina-Serebranska/publication/340818789
9. Тицька Я. Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти. *Теорія держави та права*. 2018. № 11. С. 192–195.
10. Фінікова Т., Артюхова А. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики». Київ : Таксон, 2016. 234 с.

11. Fendler, R. J., & Godbey, J. M. Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating. *Journal of Academic Ethics*. 2016. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1243368>
12. Semenog, O. M. Academic culture as a composition of national innovation security. *UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"*. 2020. (2), P. 48–53. URL: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(2\).2020.48-53](https://doi.org/10.35387/ucj.2(2).2020.48-53)
13. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. *Higher Education in Europe*. P. 503–507. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03797720500083922>
14. Undergraduate Honor System. *Honor Code Manual*. Virginia Polytechnic Institute and State University. URL: https://registrar.vt.edu/content/dam/registrar_vt_edu/

REFERENCES:

1. Brovko, K., Durdas, A., & Sopova, D. (2018). Seredovyshe yak skladova korporatyvnoyi kultury v universytetakh Frantsuzskoyi Respubliki. [The environment as a component of corporate culture in the universities of the French Republic]. *Youth and the market*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/340687446_126962-271136-1-SM [in Ukrainian]
2. Harust, Yu., & Pavlenko, B. (2017). Akademichna dobrochesnist – shlyakh do zakhystu intelektualnoyi vlasnosti ukrayinskykh naukovtsiv. [Academic integrity is a way to protect the intellectual property of Ukrainian scientists]. *Legal horizons*. P. 88–95. [in Ukrainian]
3. Zhurovsky, M. (2006). Dyplomovana psevdosvita, abo Superechnosti perekhidnoho periodu u sferi vyshehoi osvity Ukrayiny. [Graduated pseudo-education, or Contradictions of the transition period in the field of higher education in Ukraine.]. *Mirror of the week*. 6. Retrieved from: http://gazeta.dp.ua/EDUCATION/diplomovana_psevdosvita_abo_superechnosti_perekhidnoho_periodu_u_sferi_vischoyi_osviti_ukrayini.html [in Ukrainian]
4. Malohulko, YU.V., & Zatkhey, M.V. (2018). Problemy akademichnoyi dobrochesnosti v Vyschkykh Navchalnykh zakladakh. [Problems of academic integrity in Higher Education]. *Proceedings of the XLVII scientific and technical conference of VNTU departments*. Retrieved from: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvt/all-hcvt-2018/paper/view/3857> [in Ukrainian]
5. Polozhennya pro akademichnu dobrochesnist ta etyku akademichnykh vzayemovidnosyn v Universyteti mytnoyi spravy ta finansiv. [Regulations on academic integrity and ethics of academic relationships at the University of Customs and Finance]. URL: <http://umsf.dp.ua/index.php/about/> (in Ukrainian)
6. Satsyk, V. (2017). Akademichna dobrochesnist': mifichna kontseptsiya chy diyevyy instrument zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity? [Academic integrity: a mythical concept or an effective tool for ensuring the quality of higher education?]. URL: <http://educationua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiyachi-dievijinstrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti/> (in Ukrainian)
7. Serebryanska I.M. Movna eksplikatsiya kontseptu Akademichna dobrochesnist» v ukrayinskomu osvitnomu dyskursi. [Linguistic Explication of the Concept of Academic Integrity” in Ukrainian Educational Discourse]. URL: www.researchgate.net/profile/Irina-Serebranska/publication/340818789 (sited: 20.08.2021) (In Ukrainian).
8. Tytska Ya. (2018). Akademichna dobrovolnist ta akademichna vidpovidalnist u zabezpechenni yakosti osvity. [Academic volunteering and academic responsibility in ensuring the quality of education]. *Theory of state and law*. № 11. P. 192–195. (in Ukrainian)
9. Finikova T., Artyukhova A. (2016). Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu. [Academic honesty as a basis for sustainable development of the university]. *International. grace. foundation "International. stock. research. education. Politicians"*. K. Tucson. 234 p. (In Ukrainian).
10. Fendler, R. J., & Godbey, J. M. (2016). Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating. *Journal of Academic Ethics*. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1243368> (in English)
11. Semenog, O. M. (2020). Academic culture as a composition of national innovation security. *UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"*, #2, P. 48–53. URL: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(2\).2020.48-53](https://doi.org/10.35387/ucj.2(2).2020.48-53) (in English)
12. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. *Higher Education in Europe*. P. 503–507. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03797720500083922> (in English)
13. Undergraduate Honor System. *Honor Code Manual*. Virginia Polytechnic Institute and State University. URL: https://registrar.vt.edu/content/dam/registrar_vt_edu/ (in English)